

**ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553
มาตรา 90 ของเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ¹**

นนุช มหาคิตะ²

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 ของเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งพบว่าปัญหาการกระทำ ความผิดของเด็กหรือเยาวชนในปัจจุบันมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และลักษณะของการกระทำความผิดก็ไม่ได้แตกต่างจากการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ทางด้านสังคม แต่ในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดประเทศไทยใช้แนวคิดการลงโทษที่เน้นการเยียวยาแก้ไขมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคแรก และมาตรา 277 วรรคแรก สังคมไทยมองว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม และขัดต่อหลักศีลธรรม ทั้งในด้านความเสียหายทางด้านร่างกาย จิตใจ และชื่อเสียงของผู้เสียหายและครอบครัว การนำมาตราพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด จึงควรอยู่ภายใต้ขอบเขตที่จำกัด โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความเหมาะสมเป็นรายคดี หากนำมาใช้กับความผิดทุกประเภทคดี จะทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย และกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 ยังมีหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการเยียวยาความเสียหาย จากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เห็นว่ามีประเด็นปัญหาทางกฎหมายหลายประการ ดังนี้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 ของเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จริงเกียรติ และรองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมาย) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประการแรก ปัญหาเรื่องการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กหรือเยาวชนมาใช้ในความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเรา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 กำหนดเงื่อนไขไว้ว่าเป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสี่สิบปี ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนนั้นสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอม โจทก์ไม่คัดค้าน พุทธการณแห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ศาลจะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณามาตรา 90 มาใช้แก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้ จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ว่าเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสี่สิบปี และเป็นการกำหนดพุทธการณแห่งคดีที่ไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเอาไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนในการตีความถึงพุทธการณที่ไม่เป็นภัยร้ายแรงเกินสมควร จึงต้องอาศัยความระมัดระวังในการใช้มาตราดังกล่าว เนื่องจากมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไม่ควรนำมาใช้กับความผิดหรือคดีทุกประเภทได้ อย่างเช่นความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 วรรคแรก และ 277 วรรคแรก ที่พุทธการณแห่งคดีเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และลักษณะการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่รุนแรงไม่ต่างจากการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี หากมองในแง่ของศีลธรรม ความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเราถือเป็นคดีที่มีความร้ายแรงและมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้เสียหาย บุคคลในครอบครัว และคนในสังคมเป็นอย่างมาก และเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน เด็กหรือเยาวชนจะไม่สำนึกในการกระทำผิดอย่างแท้จริงและก่อให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย จากการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชน สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1) การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชนนั้น มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา 90 ใช้คำว่าผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ.2556 ข้อ 5 (8) ใช้คำว่ามีแนวโน้มว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายตามสมควร ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายจะเป็นไปตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และเป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าว จึงไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายที่แน่นอน หากมองว่าความผิดเกี่ยวกับเพศฐานข่มขืนกระทำชำเรา ผู้เสียหายได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพและชื่อเสียงของบุคคล การเยียวยาความเสียหายที่เป็นเพียงตัวเงินอาจไม่เพียงพอต่อผลกระทบที่ได้รับ การกำหนดค่าเสียหายเพียงใด จึงจะเหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดและผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับอย่างแท้จริง

ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาล รวมถึงการที่ผู้เสียหายไม่ทราบถึงสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 สิทธิในการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ และสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 17 และมาตรา 18 จึงทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างไม่เหมาะสมเพียงพอกับผลกระทบที่ได้รับทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2) การบังคับให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของตน ในกรณีเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินที่จะชดเชยหรือจะบังคับคดีได้ และไม่สามารถบังคับบิดามารดา ผู้ปกครองให้ร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนในการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน การจะฟ้องร้องบังคับคดีกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชนจะต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลในทางแพ่งเป็นคดีใหม่ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย ผู้เสียหายจึงไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามที่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกำหนด การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายจึงไม่เหมาะสมเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่มุ่งเน้นการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายไปพร้อมกัน

ประการสุดท้าย ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กหรือเยาวชน ศาลจะนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณา มาตรา 90 มาใช้แก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้ กฎหมายกำหนดว่าต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ไม่อาจให้ความยินยอมได้จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 เนื่องจากผู้เสียหายคือผู้ถูกระทำโดยแท้จริง ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การที่ผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมเพียงเพราะต้องการได้รับชดเชยค่าเสียหายซึ่งเป็นตัวเงิน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบสภาพจิตใจของเด็กผู้ถูกระทำที่มีตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิต การให้ความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมนั้นจึงไม่เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดและผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับอย่างแท้จริง ทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายได้

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 ของเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายในความคิดเกี่ยวกับเพศ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

1. การนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กหรือเยาวชนมาใช้ในความผิดเกี่ยวกับเพศฐาน ข่มขืนกระทำชำเรา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 การกำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 กำหนดประเภทคดีซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปีเป็นการกำหนดอัตราโทษที่สูงเกินสมควรจึงเห็นควรมีการแก้ไขอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ดังนี้

มาตรา 90 “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปี”

1.2 การกำหนดพฤติการณ์แห่งคดีที่ไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเอาไว้อย่างกว้างๆ จึงเห็นควรกำหนดพฤติการณ์แห่งคดีที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรไว้ให้ชัดเจน โดยเพิ่มเติมมาตรา 90/1 ดังนี้

มาตรา 90/1 “พฤติการณ์แห่งคดีที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ได้แก่ ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกายที่เป็นอันตรายสาหัส และความผิดเกี่ยวกับเพศ ฐานข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งได้กระทำโดยเจตนา”

2. การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย จากการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชน มีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย จากการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชน เห็นสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ.2556 ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา 90 ว่าควรมีการนำหลักการเรื่องการประชุมกลุ่มครอบครัว และการให้ชุมชนหรือหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย เพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนในการปรองดองสมานฉันท์ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสำนึกผิดในการกระทำอย่างแท้จริง พร้อมทั้งการขอโทษอย่างจริงใจ รวมถึงการร่วมกันกำหนดค่าเสียหายโดยการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายอย่างเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน รวมถึงผลกระทบที่ได้รับทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างแท้จริง โดยเพิ่มเติมข้อ 10(4) ดังนี้

ข้อ 10 (4) “ให้ผู้นำชุมชนที่เด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายใกล้ชิดและไว้วางใจ เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด โบสถ์ ตำรวจ เพื่อนร่วมงาน หรือองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับสิทธิเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหาย รวมถึงพนักงานอัยการเข้าร่วมในการพิจารณาจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย”

2.2 การบังคับให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองร่วมรับผิดชอบจากการกระทำละเมิดของเด็กหรือเยาวชน เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 กำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมรับผิดชอบในการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของเด็กและเยาวชนด้วย โดยเพิ่มเติมมาตรา 90 วรรคท้าย ดังนี้

มาตรา 90 วรรคท้าย “ทั้งนี้ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ร่วมรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของเด็กและเยาวชนด้วยหากไม่ปฏิบัติให้บังคับคดีได้ตามกฎหมาย”

2.3 การแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับจากรัฐในการบรรเทาความเสียหายที่เกิดจากการถูกระทำละเมิดในทางร่างกายและจิตใจเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายในการได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างแท้จริงและเหมาะสม เห็นสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ.2556 โดยเพิ่มเติม ข้อ 26 ดังนี้

ข้อ 26 “ให้มีศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือด้านการคุ้มครองสิทธิในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย รวมถึงการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับตามกฎหมาย”

3. การให้ความยินยอมของผู้เสียหายในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กหรือเยาวชน มีข้อเสนอแนะดังนี้

เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ.2556 ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณา มาตรา 90 ว่าควรให้มีองค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสิทธิเด็กหรือเยาวชน หรือหน่วยงานอื่นๆ ร่วมพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในการกำหนดข้อตกลงในการเยียวยาความเสียหายซึ่งมิใช่การเยียวยาเพียงแค่ตัวเงินเท่านั้น และร่วมกันพิจารณากลับกรองในเรื่องการให้ความยินยอมของผู้เสียหายหรือผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย โดยแก้ไขเพิ่มเติมข้อ 11 ดังนี้

ข้อ 11 “ให้มีหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการดูแลคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนและผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายเข้าร่วมประชุมวางแผน เช่น ตำรวจ ครอบครัว โรงเรียน วัดหรือโบสถ์ ที่ปรึกษากฎหมาย ครู เพื่อน รวมถึงพนักงานอัยการในการเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย เพื่อร่วมพิจารณาในเรื่องการกำหนดค่าเสียหาย และการให้ความยินยอมของผู้เสียหายจะต้องผ่านการกลั่นกรองพิจารณาและเห็นชอบจากหน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าว

ในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ การให้ความยินยอมผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการสถานพินิจในเรื่องการให้ความยินยอมดังกล่าวด้วย”

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. **ทฤษฎีการลงโทษ**. นนทบุรี : เอกสารประกอบการบรรยายคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555.

ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา. กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน

ศาลเยาวชนและครอบครัว. คู่มือนิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.

อรุณรัตน์ ชำรงศรีสุข. การปรับใช้แนวคิดการลงโทษให้ได้สัดส่วน (Just Deserts) กับการพิจารณาความผิดที่เด็ก

และเยาวชนเป็นผู้กระทำในฐานะความผิดเกี่ยวกับเพศว่าด้วยการข่มขืนกระทำชำเรา. วิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2562.